

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 7 juli 2015

Mål nr

T 3708-14

KLAGANDE

Svenska Stiftelsen för Frälsningsarmén, 802001-1071

Ombud: Advokat K M

MOTPARTER

1. N K

2. Ö K

Ombud för 1 och 2: Advokat S B

SAKEN

Klander av arvskifte

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2014-06-17 i mål T 3481-13

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Svenska Stiftelsen för Frälsningsarmén ska ersätta N K och Ö K för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 6 510 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Svenska Stiftelsen för Frälsningsarmén har yrkat bifall till sin klandertalan. Frälsningsarmén har vidare yrkat att den befrias från skyldigheten att ersätta N K och Ö K för deras rättegångskostnader i hovrätten och att de båda förpliktas ersätta Frälsningsarmén för rättegångskostnader där.

N K och Ö K har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med den begränsningen att hovrättens bedömning av frågan huruvida Frälsningsarmén ska ha rätt till lott i bankmedel ska stå fast.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. M-L L avled den 28 maj 2009. Dödsbodelägare är N K och Ö K, som är efterarvingar till en tidigare avliden bror till M-L L, och Frälsningsarmén som är universell testamentstagare. Kvarlåtenskapen består främst av en större post

aktier men även av bankmedel. Den del som ska tillfalla N K och Ö K som efterarv utgör 31,3 procent av boet.

2. Eftersom dödsbodelägarna inte kunde enas om arvsförflyttningen, förordnade tingsrätten en skiftesman. Vid skiftet tilldelades N K och Ö K bankmedlen och, till den del dessa inte räckte, aktier. Skiftesmannen tog hänsyn till att de aktier som gick till N K och Ö K belastades med latent realisationsvinstskatt och att N K och Ö K – om skatten inte beaktades – i praktiken inte kunde tillgodogöra sig hela marknadsvärdet av aktierna.

3. Frälsningsarmén klandrade arvsförflyttningen. Tingsrätten lämnade Frälsningsarméns talan utan bifall. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

4. Frågan i målet är hur aktierna i dödsboet bör värderas med hänsyn till de olika skattekonsekvenserna för mottagarna. N K och Ö K ska betala realisationsvinstskatt vid en aktieförsäljning, medan Frälsningsarmén är befriad från sådan skatt. Aktierna är avsedda för allmän omsättning.

Värdering av egendom vid arvsförflyttning

5. Det finns inte några lagbestämmelser om hur en skiftesman ska bestämma värdet på egendomen i ett dödsbo vid arvsförflyttningen. Det ankommer i första hand på dödsbodelägarna själva att komma överens om detta. Skiftesmannen ska göra sitt bästa för att få enighet mellan delägarna om värderingen och delningen och försöka åstadkomma ett rättvist och praktiskt tillfredsställande resultat. Som grundprincip gäller att varje delägars önskemål och intresse i möjligaste mån bör tillgodoses vid skiftet. Hur värdet på tillgångarna bör bestämmas blir därmed beroende av situationen i det enskilda fallet, främst av i vilken utsträckning dödsbodelägarna kan enas. Några allmängiltiga regler för värderingen kan alltså inte ges.

6. När delägarna inte kan enas om värderingen får utgångspunkten dock anses vara att skiftesmannen ska värdera tillgångarna till deras verkliga värde, dvs. i princip marknadsvärdet vid tiden för skiftet, låt vara att det någon gång kan ligga närmare till hands att göra en värdering efter t.ex. bruksvärde eller affektionsvärde.

7. Även när skiftet ska ske på grundval av de olika tillgångarnas marknadsvärde kan det emellertid vara svårt för skiftesmannen att uppnå ett resultat som fullt ut är rättvist och tillfredsställande. Viss egendom kan för en viss dödsbodelägare ha ett värde som avviker från marknadsvärdet. Dödsbodelägarna kan också ha olika förutsättningar att tillgodogöra sig marknadsvärdet på egendomen. Förhållanden av detta slag kan försvåra skiftet.

8. Anvisningen i 23 kap. 3 § ärvdabalken – att varje delägare har rätt att få lott i varje slag av egendom – gäller även vid skifte som verkställs av en skiftesman. Bestämmelsen kan dock inte tillämpas i vidare mån än som följer av omständigheterna i det särskilda fallet. Det kan sålunda framstå som mindre lämpligt att skiftesmannen skiftar ut en tillgång genom ideella andelar i den; det rör sig ju ofta om situationer där det finns motsättningar mellan de berörda. Ett alternativ för skiftesmannen kan då vara att – i stället för att skifta ut egendomen – få dödsboet att sälja egendomen och sedan fördela de pengar som försäljningen ger. Men den åtgärden kan samtidigt riskera att innebära värdeförstöring, och den kräver att delägarna vill att boet säljer egendomen.

9. I rättsfallet NJA 1975 s. 288 konstaterade Högsta domstolen att en skiftesman vid bodelning bör bestämma värdet av en fastighet med hänsyn till den realisationsvinstskatt som en försäljning av fastigheten kan beräknas medföra för den som får fastigheten på sin lott. Det förhållandet att fastigheten

erhålls i stället för annan egendom ska alltså inte medföra en förlust på grund av den belastning som den latent, framtida skatten utgör.

10. I det praktiska rättslivet är det vid bodelning och arvskifte vanligt att aktier tas upp till sitt börsvärde med avdrag för latent skattebelastning för mottagaren. Även i övrigt förekommer det att hänsyn tas till kostnad som är nödvändig för att mottagaren ska kunna realisera värdet, t.ex. provision till fastighetsmäklare.

11. När det gäller aktier är det normalt enkelt att förutse om en eventuell vinst vid försäljning kommer att beskattas hos mottagaren och hur stor skatten i så fall blir. I överensstämmelse med den bedömning som gjordes i 1975 års rättsfall bör en skiftesman kunna ta hänsyn till den realisationsvinstskatt som en försäljning av aktier kan beräknas medföra för den som vid ett arvskifte erhåller aktierna på sin lott. Belastningen får alltså då beräknas för varje möjlig mottagare för sig, med hänsyn tagen till hans eller hennes skatteförhållanden.

Bedömningen i detta fall

12. I egenskap av efterarvingar har N K och Ö K rätt att tillskiftas 31,3 procent av boet efter M-L L. Vid arvskiftet bör hänsyn tas till den schablonmässigt beräknade realisationsvinstskatt som utgår vid en försäljning av de aktier som N K och Ö K får på sina lotter. Som skiftesmannen har funnit bör det förhållandet, att Frälsningsarmén är befriad från skyldighet att betala realisationsvinstskatt för de aktier som den tillskiftas, inte inverka på bedömningen. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

13. Vid denna utgång ska Frälsningsarmén ersätta N K och Ö K för deras rättegångskostnader i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ann-Christine Lindeblad, Martin Borgeke, Dag Mattsson (referent) och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Pernilla Svärd